

Dönem : 22

Yasama Yılı : 2

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 306)

Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve B ü t ç e K o m i s y o n u R a p o r u (1 / 6 8 1)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-721/4292

18.9.2003

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 28.7.2003 tarihinde kararlaştırılan “Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı” ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Ülkemizde uzun yıllardır süren yüksek enflasyon, çok çeşitli tahribatlarının yanında, malî tabloları da bozmuş ve malî tabloların gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmasına yol açmıştır.

Türk vergi sisteminin bileşenleri olan vergi idaresi ve vergi mevzuatının günün şartlarına uygun olarak yeniden yapılandırılmasında hareket noktası olan, 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunundan sonra yasalaşan ve bazı maddî vergi kanunlarında değişiklikler yapan 4842 sayılı Kanundan sonra bu sürecin bir adımı olarak bu yeni Tasarıyla da enflasyonun malî tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek üzere bazı vergi kanunlarında değişiklikler yapılması amaçlanmaktadır.

Her ne kadar, enflasyona karşı alınan tedbirler ile sorunun kökten çözülmesi hedeflenmiş ve bu konuda çok ciddi mesafeler kat edilmiş ise de bu temel hedeften vazgeçemeksizin, malî tabloların enflasyondan arındırılması ve vergilemenin enflasyonun etkisinden arındırılarak gerçekleştirilebilmesi ihtiyacı varlığını halihazırda da devam ettirmektedir.

Vergi kanunlarımızda enflasyonun etkilerinin giderilmesi ile ilgili çok sayıda hüküm olmakla birlikte, birbirleriyle uyumlu olmamaları ve uluslararası kabul görmüş standartlardan da uzak olmaları bu dağınık yapının tutarlı ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli ve önemli artışlar, vergi matrahının oluşmasında bazı mükelleflerin lehine, bazı mükelleflerin de aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Daha açık bir ifade ile borçlanarak çalışanların vergi matrahı suni olarak azalırken, öz sermayesi ile çalışanların vergi matrahı suni olarak artmaktadır. Bu da vergi adaletini ve ticaret hayatındaki rekabet ortamını zedelemektedir.

Bunun sonucu olarak da işletmeler öz sermaye ile çalışmaktan uzaklaşıp, borçlanmaya yönelmekte, bu durum, ülkemizin kaynak dağılımını ve işletmelerin malî dengelerini bozmakta ve malî yapının zayıflamasına yol açmaktadır. Bu nedenle katılan finansman maliyeti, vergi matrahlarının büyük ölçüde azalmasına sebebiyet vermektedir.

Öz sermayesi ile çalışmak zorunda olan veya böyle çalışmayı tercih eden işletmeler kazanç vergisi olmaktan çıkıp servet vergisine dönüşen haksız vergilendirme ile karşılaşmaktadır. Bu husus işletmelerin öz sermayelerini azaltmakta, yatırım ve istihdam politikalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Enflasyon düzeltilmesi olmaması aynı zamanda, kayıt dışı ekonomiyi teşvik etmekte ve kayıt dışı ekonominin temel sebepleri arasında yer almaktadır.

Yerli sermayenin zarar görmesinin yanı sıra, yabancı sermaye de bu faktör nedeniyle ülkeye yeterince gelmemekte, hatta yerli sermaye çeşitli şekillerde yurt dışına yönelmektedir.

Enflasyon düzeltilmesinin vergi mevzuatında yer almaması, halka açık şirketler ile bankalardaki enflasyon düzeltilmesi uygulaması ile çelişki oluşturmaktadır.

Bütün bunların yanında, malî tabloların çok yönlü fonksiyonları da işlevsiz kalmaktadır. Yatırımlar, kredi tahsisleri ve kâr dağıtımları açısından hatalı kararlar alınabilmekte, işletmenin yönetimi ile ilgili performans sistemleri anlamsız hale gelmektedir. Büyük emek verilen, büyük kaynaklar aktarılan muhasebe işlemleri anlamsız ve işe yaramaz rakam yığınları üretmekte, bunun işletme ekonomilerinde doğurduğu zararlar, son noktada, vergi potansiyelinin de aşınmasına yol açmaktadır.

Enflasyon düzeltmesi, gelecekte enflasyon tamamen yok olsa dahi geçmişte yaşanan enflasyonun yol açtığı ve malî tablolarda yarattığı tahribatı düzeltmekte, dolayısıyla, işletmelerin öz sermayelerinin gerçek boyutları ile değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Vergi barışının ve ekonomik sağlamlığın işletme bazında kalıcı olarak sağlanması açısından bu düzenlemeler yapılmaktadır.

Yukarıda yer alan gerekçelerle enflasyon düzeltmesine vergi mevzuatımızda yer verilmesi zaruret haline gelmiş ve Tasarı bu amaçla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. - Madde ile Vergi Usul Kanununun 274 üncü maddesi değiştirilmektedir. Yapılan düzenleme ile maddenin eski şeklinde yer alan ve enflasyonun etkilerini önleyebilmek açısından getirilmiş olan stok değerlemesindeki son giren ilk çıkar yöntemi, enflasyon düzeltmesi ile ilgili hükümlerin yürürlüğe girmesiyle işlevini kaybedeceğinden kaldırılmaktadır.

Madde 2. - Bu düzenleme ile Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmektedir. Madde yeni hali ile iki fıkradan oluşmaktadır. (A) fıkrasında yeni ihdas edilen enflasyon düzeltmesi hükümleri, (B) fıkrasında ise yeniden değerlendirme oranına ilişkin düzenleme yer almaktadır.

(A) fıkrası (8) bentten oluşmaktadır. Mükellefler malî tablolarında yer alan parasal olmayan kıymetlerini bu fıkra hükümlerine göre enflasyon düzeltmesine tâbi tutacaklardır. Parasal olmayan kıymetlerin üzerindeki enflasyonist etkinin ortadan kaldırılması ve değerlerinin günün değerine getirilmesi için yapılan enflasyon düzeltmesi, paranın satın alma gücündeki değişimlere paralel olarak nominal değerleri değişen fakat satın alma güçleri aynı kalan parasal olmayan kıymetler için yapılmaktadır.

Bu fıkranın (1) numaralı bendinde enflasyon düzeltmesi uygulamasının kapsamı ile enflasyon düzeltme hükümlerinin başlayacağı ve biteceği dönemlere ilişkin esaslar yer almaktadır.

Dünyada genel kabul görmüş standartlarda enflasyon düzeltmesi, bilanço esasına göre defter tutan işletmelere yönelik olarak uygulanmaktadır. Bu itibarla gelir üzerinden elde edilen vergilerin mükellefleri olan gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükelleflerinden bilanço esasına göre defter tutan mükellefler gerekli şartların oluşması halinde enflasyon düzeltmesi yapabileceklerdir.

Enflasyon düzeltmesi uygulamasında, dönemler arasında dalgalanmaları en aza indirmek amacıyla enflasyon düzeltmesine başlama ve bitirme kriteri olarak iki kriterin bir arada aranması koşulu uygun görülmüştür. Buna göre, enflasyon düzeltmesi yapılmaya başlanması için son üç hesap döneminde fiyat endeksinde meydana gelen kümülatif artışın % 100'ü aşması ve içinde bulunulan hesap dönemindeki fiyat endeksi artışının % 10'dan fazla olması koşulu birlikte aranacaktır. Örneğin, 31.12.2004 tarihinde enflasyon düzeltmesi yapılabilmesi için 1.1.2002-31.12.2004 tarihleri arasındaki Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranının % 100'ü ve 1.1.2004-31.12.2004 tarihleri arasındaki Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranının % 10'u aşmış olması gerekecektir. Özel hesap dönemine tâbi mükelleflerde bu oranlar özel hesap dönemi itibarıyla belirlenecektir.

Yeni işe başlayan mükelleflerin enflasyon düzeltmesine tâbi olup olmayacakları da genel esaslara göre belirlenecektir. Buna göre, bu mükelleflerde enflasyon düzeltme hükümlerinin uygulanmasında işe başlanılan tarihin bir önemi bulunmamaktadır. Son üç ve son bir hesap dönemi, bu mükelleflerin işe başladıkları tarihten önceki dönemler olsa dahi % 100 ve % 10 oranının hesabında dikkate alınacaktır.

Yukarıda sayılan iki kriterin birlikte gerçekleştiği durumlarda enflasyon düzeltmesi uygulaması devam edecek, bu iki şartın aynı anda gerçekleşmemesi halinde enflasyon düzeltmesi uygulaması sona erecektir. Bu kriterlerden birinin gerçekleşmemesi halinde uygulamaya son verilmeyecek enflasyon düzeltmesine devam edilecektir. Buna göre, son üç hesap döneminde fiyat endeksi artışının % 100'ü aşmasına rağmen, içinde bulunulan hesap dönemindeki artışın % 10'u aşmaması enflasyon düzeltmesi uygulamasını sona erdirmez. Aynı şekilde, içinde bulunulan hesap dönemindeki fiyat endeksi artışının % 10'u aşmasına rağmen, son üç hesap döneminde fiyat endeksi artışının % 100'ü aşmaması enflasyon düzeltmesi uygulamasını sona erdirmez.

Geçici vergi dönemlerinde de mükellefler malî tablo çıkararak enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadırlar. Ancak geçici vergi dönemlerinde yukarıdaki şartların hesabında son üç hesap dönemi yerine son otuzaltı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine son oniki ay dikkate alınacaktır. Buna göre örneğin, 31.3.2004 tarihinde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmayacağına tespitinde, 1.4.2001-31.3.2004 dönemindeki fiyat artışının % 100'ü ve 1.4.2003-31.3.2004 dönemindeki fiyat artışının ise % 10'u aşması şartı birlikte aranacaktır. Bir hesap dönemi içindeki herhangi bir hesap döneminde enflasyon düzeltmesi yapılması halinde, söz konusu hesap dönemi içindeki takip eden geçici vergi dönemlerinde de enflasyon düzeltmesi yapılacaktır. Bu geçici vergi dönemlerini içinde bulunduran hesap dönemi sonunda da enflasyon düzeltmesi yapılacağı açıktır.

29 Seri Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardına göre, son üç yılın kümülatif enflasyon oranının % 100'e yakın ya da bu oranın üstünde oluşması durumunda yüksek enflasyon dönemi başlamaktadır. Bu objektif kriterin yanı sıra aşağıda yer alan subjektif kriterlerin var olması durumunda da yüksek enflasyon döneminin başladığı kabul edilmektedir.

a) Nüfusun çoğunluğunun, servetini parasal olmayan varlık edinerek veya yabancı para birimli yatırım araçlarına yatırım yaparak değerlemesi, elde nakit bulundurmuyarak satın alma gücünün korunabilmesi için eldeki nakdi, süratle parasal olmayan yatırımlara yöneltmesi,

b) Nüfusun çoğunluğunun parayla ilgili işlemleri, istikrarlı gördüğü yabancı para birimleri ile yapması ve fiyatların yabancı para birimine göre belirlenmesi,

c) Vadeli yapılan satış ve satın almalarda; vade süresi kısa olsa bile vade süresi içinde paranın satın alma gücünde beklenen kayıpların dikkate alınarak fiyatların vade farkı konarak saptanması,

d) Fiyatların, ücretlerin ve faiz oranlarının fiyat endeksine bağlanmış olması,

e) Yüksek enflasyon olduğunun belirtisi olan diğer göstergelerin varlığı.

Bununla beraber vergi kanunlarında enflasyon düzeltmesine başlanması ile ilgili her mükellef durumuna uygun kriterler konulamaması nedeniyle Bakanlar Kurulunun yetkilendirilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede Bakanlar Kuruluna, belirlenmiş olan % 100 oranını % 35'e kadar indirme veya tekrar kanunî seviyesine kadar yükseltme, % 10 oranını ise % 25'e kadar çıkarma veya tekrar kanunî seviyesine kadar indirme konularında yetki verilmektedir.

(2) numaralı bentte, enflasyon düzeltmesi işlemiyle ilgili kavramlar, bu maddede kullanıldıkları anlamları itibariyle tanımlanmaktadır.

Parasal kıymetlerle parasal olmayan kıymetler bu bentte tanımlanmış, bu tanıma paralel olarak hangi hesapların parasal, hangilerinin parasal olmayan kıymet olduğunu belirleme konusunda (8) numaralı bent ile Maliye Bakanlığına yetki verilmiştir.

Ortalama düzeltme katsayısına ilişkin tanımda yer alan "bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi" ifadesindeki bir önceki dönemden enflasyon düzeltmesi ister yıllık olarak isterse geçici vergi dönemlerine ilişkin düzeltme yapılsın bir önceki geçici vergi döneminin sonu anlaşılmalıdır.

Bu bentteki tanımlar arasında fiyat endeksinin TEFE olduğu belirtilmiş bulunmaktadır.

Reel olmayan finansman maliyetine ilişkin tanımda, "yabancı para üzerinden borçlanmalarda düzeltme tarihindeki Türk Lirası karşılıklarına" ibaresine yer verilmek suretiyle kur farkları da kapsama dahil edilmiştir.

Taşıma katsayısına ilişkin tanımda yer alan, "bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi" ifadesindeki bir önceki dönemden kasıt eğer enflasyon düzeltmesi yıllık olarak yapılıyorsa bir önceki yılın; geçici vergi dönemlerine ilişkin düzeltme yapılıyor ise bir önceki geçici vergi döneminin sonu anlaşılmalıdır.

Enflasyon düzeltmesine ilişkin olarak genel gerekçede de belirtildiği üzere; enflasyon düzeltmesinden amaç mükelleflerin reel kazançları üzerinden vergilenmesinin sağlanmasıdır. Bu amacın sağlanması da öncelikle mükelleflerin malî tablolarının enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasına bağlıdır. Bu nedenle düzeltme işleminde esas alınacak tarih önem arz etmektedir.

(3) numaralı bent ile enflasyon düzeltmesine tâbi tutulacak parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesinde esas alınacak tarihler belirlenmektedir.

Prensip olarak düzeltme işleminin bu tarihlere bağlı kalınarak yapılması gerekmektedir. Ancak toplulaştırılmış yöntemlerde bu tarihlere bağlı kalınmadan da düzeltme yapılabilir.

Bu bentte yer almayan kalemlerin hangi tarihler esas alınarak düzeltileceğini belirleme konusunda (8) numaralı bentte Maliye Bakanlığına yetki verilmiş bulunmaktadır.

Enflasyon düzeltmesi yapılırken enflasyon düzeltmesine esas alınacak tarihler kadar, bu düzeltmeye esas teşkil edecek tutarların da tespit edilmesine gerek vardır. (4) numaralı bent ile düzeltme işleminde esas alınacak tutarların Kanunda yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarlar olduğu hükme bağlanmaktadır.

Ayrıca, mükelleflerin reel kazançları üzerinden vergilendirilmelerini sağlamak amacıyla satılan malların, stokların ve maddî duran varlıkların maliyet bedeli ile malî duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra enflasyon düzeltmesine tâbi tutulacağı; toplulaştırılmış yöntemlerde ise düzeltmeye tâbi tutulan kıymetlerdeki reel olmayan finansman maliyetlerinin düşülmesinin ihtiyarî olduğu hükmü öngörülmektedir.

Mükellefler finansman giderlerinin reel olan ve olmayan kısımlarını prensip olarak belgeler üzerinden ve gerçek tutarları ile hesaplayacaklardır.

Ancak mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetlerini rahatça hesaplayabilmeleri için bir götürü yöntem öngörülmektedir. Buna göre, mükellefler reel olmayan finansman maliyetlerini, toplam finansman maliyetlerine Maliye Bakanlığınca belirlenecek oranı uygulayarak da hesaplayabileceklerdir. Bu oran, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticarî kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığınca hesaplanarak duyurulacaktır. Dönem ortalama ticarî kredi faiz oranının belirlenmesinde Maliye Bakanlığınca (8) numaralı bent ile yetki verilmektedir. Buna göre, Maliye Bakanlığı, söz konusu faiz oranının mükelleflerin zamanında düzeltme işlemlerini yapmasına imkân sağlamak üzere gecikmeye meydan vermeden belirlenmesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Bu yetki kullanılırken bütün bankaların uyguladığı kredi faiz oranlarının hesaplamada dikkate alınması gerekmektedir.

Bu bentte vade farklarına ilişkin düzenleme de yer almaktadır. Buna göre, belge üzerinde ayrıca gösterilen vade farklarının reel olan ve olmayan kısımları ayrıştırılacaktır. Vade farklarının, satılan malların, stokların ve maddî duran varlıkların maliyet bedeli ile malî duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan kısımları bu kıymetlere ilişkin enflasyon düzeltmesi sırasında düşülecektir. 3 aydan fazla vadeli işlemlerde, vade farkı belge üzerinde ayrıca gösterilmese

dahi vade farklarının hesaplanması ve yukarıdaki şekilde işleme tâbi tutulması gerekmektedir. 3 aydan az vadeli işlemlerde bu şekilde vade farkı hesaplamaya gerek bulunmamaktadır. Vade farkı, alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tâbi tutulmasında esas alınan Merkez Bankası'na uygulanan faiz oranı kullanılarak hesaplanacaktır.

(5) numaralı bent ile mükelleflerin prensip olarak işlemlerini işlem tarihini esas alarak işlem bazında düzeltmeleri ancak Maliye Bakanlığının uygun görmesi halinde toplulaştırılmış yöntemleri de uygulayabilecekleri öngörülmüştür. Toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçenler üç hesap dönemi seçtikleri yöntemlerden dönemeyecektir.

Enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan farklar enflasyon düzeltme hesabına ve düzeltmesi yapılan hesaba ait enflasyon fark hesabına kaydedilecektir. Mükellefler tüm hesaplarını enflasyon düzeltmesi yapılmış tutarlar üzerinden takip edeceklerdir. Hesapların defterlerde yer alan kapanış değerleri, bu hesapların enflasyon düzeltmesi sonucu bulunan tutarlar üzerinden olacak ve bu tutarlar izleyen dönemin başlangıç değerlerini oluşturacaktır.

Yıllara sari inşaat ve onarma işlerinde, bu işlere ait giderler ile hakedişlere ilişkin fark hesapları cari dönemin kâr zararı ile ilişkilendirilmeyecek, işin bitimine kadar yıllara sari inşaat enflasyon düzeltme hesabında bekletilecektir. Bu şekilde iş bitiminden önce söz konusu farklar nedeniyle vergileme önlenmiş olacaktır.

Enflasyon döneminin sona ermesi halinde, izleyen dönemde mükellefler geçmiş nominal değerlere geri dönmeyecekler, enflasyon düzeltmesi yapılmış en son dönemdeki paranın cari satın alma gücüyle ifade edilmiş değerlerini esas alacaklardır.

Bu bentte yapılan düzenleme ile pasif kalemlere ait fark hesaplarının herhangi bir hesaba nakledilemeyeceği veya işletmeden çekilemeyeceği, şayet bu işlemler yapılırsa bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazançlarıyla ilişkilendirilmeksizin vergilendirileceği; ayrıca öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesaplarının kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebileceği ve bu işlemlerin kâr dağıtımı sayılmayacağı öngörülmektedir. Bu düzenleme ile enflasyon düzeltmesiyle gerçekleştirilmek istenen amaçlardan birisi olan işletmelerin öz sermayeleri ile çalışmaya teşvik edilmesi ve sermaye birikiminin sağlanarak uzun vadede istihdamın artırılması hedeflenmektedir.

Enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, gerek kurumlar vergisi gerek gelir vergisi mükellefleri enflasyon düzeltme farklarını maliyet addedeceklerdir.

Matrahın tespitinde kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl malî zararları enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarlarının dikkate alınması gerekeceği hususu da bu bentteki yapılan düzenlemelerden bir diğeridir.

Enflasyon düzeltmesi ile birlikte amortismanla tâbi varlıklar da alış tarihinden itibaren düzeltmenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için düzeltme işlemine tâbi tutulur. Bu varlıklar üzerinden ayrılan amortismanlar, itfa payları ve tükenme payları bu varlıkların düzeltilmiş değerleri üzerinden ayrılacaktır.

(6) numaralı bent ile kazançlarını işletme hesabı esasına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabına da amortismanla tâbi iktisadî kıymetleri için düzeltilmiş değerler üzerinden amortisman ayırma olanağı tanınmaktadır. Ancak enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan amortismanla tâbi iktisadî kıymetlerin elden çıkarılması halinde bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farklarının maliyet olarak kabul edilmeyeceği öngörülmektedir.

(7) numaralı bentte yer alan hükme göre, enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılır. Bu şekilde tespit edilecek geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmayacak, zarar ise zarar olarak kabul edilmeyecek ve geçmiş yıl malî zararı matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile kabul edilecektir.

Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

Bu işlemlerden doğan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulacaktır. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilecek ve bu işlem kâr dağıtımı sayılmayacaktır.

(8) numaralı bent ile Maliye Bakanlığının enflasyon düzeltmesinin uygulaması ile ilgili çeşitli yetkiler verilmektedir.

Buna göre Maliye Bakanlığı;

a) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamı veya ciroları itibarıyla, enflasyon düzeltmesinde toplulaştırılmış yöntemler kullanılmasına izin vermeye, toplulaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye,

b) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamı veya ciroları itibarıyla, hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulup tutulmayacağını ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceğini belirlemeye,

c) (3) numaralı bentte düzeltmede esas alınacak tarih belirlenmemiş kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye,

d) Ortalama ticarî kredi faiz oranının tespitine ilişkin usul ve esasları tespit etmeye,

e) Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya,

f) Parasal ve parasal olmayan kıymetleri belirlemeye,

g) Net parasal pozisyon kâr/zarar hesabı yaptırmaya,

h) Enflasyon düzeltmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

yetkilidir.

(B) fıkrası ile enflasyon düzeltmesi işleminin uygulanması halinde, yalnızca amortismanla tâbi iktisadî kıymetlerin ve bu kıymetler üzerinden ayrılan amortismanlar toplamının enflasyona karşı korunması için bir gereklilik kalmayacağından, mükerrer 298 inci maddede yer alan yeniden değerlendirme uygulaması kaldırılmakta; ancak diğer kanunlarda yeniden değerlendirme oranına atıf yapıldığından yeniden tanımlanmak suretiyle düzenlenmektedir.

Madde 3. - Enflasyon düzeltmesinin getirilmesiyle birlikte iktisadî kıymetlerin maliyet bedeli korunmaktadır. Amortisman müessesesi, kullanıma bağlı aşınma ve yıpranmanın malî sonuçlara yansıtılması amacıyla uygulanır ilkesine istinaden, 213 sayılı Kanunda yer alan iktisadî kıymetin en az 5 yılda itfa edilmesi hükmü yerine, yıpranma payının daha sağlıklı yansıtılabilmesi için kullanıma bağlı olarak faydalı ömrü doğrultusunda amortisman ayrılması esası getirilmektedir.

Madde 4. - Madde ile Vergi Usul Kanununun mükerrer 315 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendine hüküm eklenmiş ve (2) numaralı bendi değiştirilmiştir. Eklenen hüküm ile enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde azalan bakiyeler usulünde amortismanın ne şekilde ayrılacağı belirtilmektedir. Ayrıca değiştirilen (2) numaralı bent ile de azalan bakiyelerde uygulanacak oran belirlenmektedir.

Madde 5. - Madde ile Vergi Usul Kanununun 320 nci maddesinin birinci fıkrası değiştirilmekte ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır. Yapılan düzenleme ile aynı Kanunun 315 inci maddesinde hükme bağlandığı gibi amortisman uygulamasında kullanıma bağlı faydalı ömür esası getirilmekte olduğundan kıst amortisman uygulaması öngörülmektedir.

Madde 6. - Madde ile, Vergi Usul Kanununa iki adet geçici madde eklenmektedir.

Geçici Madde 25. - Yapılan düzenleme ile ilk defa enflasyon düzeltmesi yapılacak döneme ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Bu düzeltmede geçici maddede hüküm bulunmayan hallerde Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesindeki hükümlere göre hareket edilecektir.

Düzeltilme işlemi, Maliye Bakanlığınca Türkiye geneli için hesaplanan toptan eşya fiyatları genel endeksi göz önünde bulundurularak belirlenen ve ilan edilen düzeltme katsayıları kullanılarak yapılacaktır. Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile uygulamada yeknesaklığın sağlanabilmesi için düzeltme işleminin başlangıç tarihi olarak 1970 yılı esas alınmıştır.

Maddî duran varlıkların maliyet bedeli, malî duran varlıkların ise alış bedeli üzerinden düzeltmeye tâbi tutulacağı öngörülmektedir. Bunların bedelinde yeniden değerlendirme nedeniyle ortaya çıkan artışlar düzeltme sırasında dikkate alınmayacaktır. Aynı şekilde yeniden değerlendirme fonunun sermayeye ilave edilmesi nedeniyle alınan hisse senetleri de düzeltmeye tâbi tutulmayacaktır.

Maddî duran varlıklar, malî duran varlıklar ve özel tükenmeye tâbi varlıklar ile stokların maliyet veya alış bedelleri içinde yer alan reel olmayan finansman giderlerinin belgelerle tevsik edilmesi halinde maliyet bedelinden düşüleceği, tevsik edilememesi halinde ise kıymetin son beş hesap dönemi içinde aktive girip girmediğine göre reel olmayan finansman giderinin hesaplanacağı öngörülmektedir.

Birikmiş amortismanların düzeltilmesinde, ait oldukları amortismanla tâbi iktisadî kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme işlemi sonrasında ortaya çıkan artış oranının dikkate alınacağı düzenlenmektedir. Bu hesaplamada birikmiş amortismanlarda yeniden değerlendirme nedeniyle oluşan değer artışları da dikkate alınacaktır.

2003 yılı hesap dönemine ait beyannamede yer alan indirilemeyen geçmiş yıl malî zararları ile cari dönem malî zararlarının matrahının tespitinde mukayyet değeri, yani gelir ve kurumlar vergisi beyannamesinde yer alan değeri ile dikkate alınacağı öngörülmektedir.

31.12.2003 tarihli bilançonun aktif toplamından, düzeltilmiş sermaye, düzeltilmiş hisse senetleri ihraç primleri ve düzeltilmiş hisse senedi iptal kârları ile borç toplamının çıkartılması sonucu bulunan tutarın geçmiş yıl kâr zararı olarak kaydedilmesiyle, bilanço dengesi sağlanacaktır. Bu şekilde geçmiş dönemlerde yaşanan enflasyonun yarattığı kümülatif etki de malî tablolara yansıtılmış olacaktır.

Bu maddede yapılan düzenlemeyle pasif kalemlere ait fark hesaplarının herhangi bir hesaba nakledilemeyeceği veya işletmeden çekilemeyeceği, şayet bu işlemler yapılırsa bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazançlarıyla ilişkilendirilmeksizin vergilendirileceği; ayrıca öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesaplarının kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebileceği ve bu işlemlerin kâr dağıtımı sayılmayacağı öngörülmektedir.

31.12.2003 tarihli bilançolarını Sermaye Piyasası Kurulunun ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun düzenlemelerine göre enflasyon düzeltilmesine tâbi tutmak zorunda olan mükellefler, bu düzenlemelere göre düzeltmeleri yapmış iseler yeniden düzeltme yapmak zorunda olmadıkları yönünde kendilerine bir hak tanınmaktadır.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam etmekte olan yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve istihkak tutarları ile ilgili düzeltme farklarının işin bitiminde kâr zarar tutarının tespitinde dikkate alınmayacağı öngörülmektedir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutmakta iken 2004 yılı hesap döneminden itibaren bilanço hesabı esasına göre defter tutacak olan mükellefler de bu maddede geçen esaslara göre düzeltme yapacaklardır. Daha sonraki yıllarda sınıf değişikliği nedeniyle enflasyon düzeltmesi uygulanmayan hesap döneminden sonra yeniden enflasyon düzeltmesi yapılacak olması halinde enflasyon düzeltmesi mükerrer 298 inci maddede yer alan hükümlere göre yapılacaktır.

Ayrıca, kendisine özel hesap dönemi tayin edilen mükelleflerce bilanço ve hesap dönemi kavramlarının yanlış anlaşılması için bu maddede yer alan tarihlerin ifade ettiği anlamlar açıklanmaktadır.

Geçici Madde 26. - Yapılan düzenleme ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce aktive giren iktisadî kıymetler hakkında aktive alındıkları yılda yürürlükte olan sürelerle göre amortisman ayrılmasına devam olunacağı öngörülmektedir. Böylece kanunların geçmişe yürümezliğine ilişkin temel ilkeye sadık kalınmış olunmaktadır.

Madde 7. - Bu madde ile, Gelir Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları değiştirilmektedir.

Kıt kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak ve yatırım hacmini selektif olarak artırmak için yatırımların teşviki önemlidir. Bu amaçla kullanılan teşvik araçlarının başında yatırım indirimi gelmektedir.

Gelir Vergisi Kanunundaki düzenleme itibarıyla, yatırım indirimi uygulaması harcama esaslıdır. Yatırım indirimine, yatırım konusunu teşkil eden aktif değerlere ilişkin harcamaların yapıldığı takvim yılından itibaren başlanmakta ve indirimden faydalanacak miktara ulaşıncaya kadar devam olunmaktadır. Buna göre cari yılda yapılan yatırım harcamaları nedeniyle bu harcamaların belirli bir oranı şeklinde hak kazanılan yatırım indirimi tutarı cari yılda oluşan kârın yetersizliği nedeniyle tamamen kullanılamaz ise, takip eden yılların kârlarından tenzil edilmek üzere devretmektedir.

Enflasyonist ortamda harcamanın yapıldığı tarih ile fiilen indirilebildiği tarihin farklı olması nedeniyle yatırım indiriminin reel etkisi önemli ölçüde kaybolmakta ve böylece yatırım indirimi tutarlarının teşvik etkisi giderek azalmaktadır.

Yatırım indiriminin etkisini azaltan bu durum, mevcut düzenlemede endeksleme müessesesi ile kısmen giderilmeye çalışılmışsa da; enflasyon düzeltmesi sistematığı içinde, endekslemenin terk edilerek harcamaların ve yararlanılan indirimlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulacağı bir düzenlemeye gidilmektedir.

Düzenleme itibarıyla; yatırım indirimine, iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yıldan başlanarak indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunacaktır. Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı yatırımların teşvik etkisini sürdürmesi için izleyen dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında artırılarak enflasyon düzeltmesine tâbi tutulacaktır. Yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında, amortismanı tâbi iktisadî kıymetin aktive alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınacaktır. İktisadî kıymetin aktive alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınacak, izleyen dönemlerde enflasyon düzeltmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmayacaktır.

Böylelikle, enflasyonist ortamın sağlıklı yatırım kararının verilmesini güçleştiren olumsuz etkisinin bir ölçüde de olsa giderilebilmesi mümkün hale gelebilecektir.

Madde 8. - Madde ile, Gelir Vergisi Kanununun 43 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı bentleri değiştirilmektedir.

(1) numaralı bentte yapılan değişiklik, yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler bu işlere ait harcamaların (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde düzeltilmiş tutarlarının) enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarlarının birbirine olan nispeti dahilinde esas alınmasını öngörmektedir.

(2) numaralı bentte yapılan değişiklikle ise, yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin bu madde şumulüne girmeyen işlerle birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderlerin, bu işlere ait harcamalar ile diğer işlere ait satış ve hasılat tutarlarının (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde bunların düzeltilmiş tutarlarının) birbirine olan nispeti dahilinde dağıtımına tâbi tutulacağı öngörülmektedir.

Madde 9. - Madde ile, Gelir Vergisi Kanununa geçici 65 inci madde eklenmektedir.

Yapılan düzenleme ile, 4842 sayılı Kanunla yapılan düzenlemelerden sonra yatırım indirimi istisnası uygulamasında eski yöntemi seçmiş olan mükelleflere, tercihlerini değiştirmeleri için yıl sonuna kadar süre tanınmaktadır. Tercihini değiştiren mükellefler, 24.4.2003 tarihinden sonra yaptıkları harcamaları (öngörülen harcamalar kapsamında daha önce yatırım indirimi istisnasından yararlanmış harcamalar hariç) için 19 uncu madde kapsamında yatırım indirimi istisnasından yararlanacaklardır. Tercihini değiştirmeyen mükellefler ise, yatırım indirimi istisnası tutarının tespitinde, enflasyon düzeltmesi uygulaması sonucu yatırım indiriminden yararlanan iktisadî kıymetlerle ilgili olarak oluşan düzeltme farklarını dikkate alamayacaklardır. Ayrıca, 19 uncu madde kapsamında yatırım indirimi istisnası tutarlarının tespitinde mükelleflerin, 1.1.2004 tarihine kadar yaptıkları harcama tutarlarını, düzeltilmiş değerleri ile dikkate alamayacakları öngörülmektedir.

Madde 10. - Madde ile, enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümlerin yürürlüğe girmesi ile birlikte Vergi Usul Kanununda, Gelir Vergisi Kanununda ve Kurumlar Vergisi Kanununda uygulama alanı kalmayan maddeler yürürlükten kaldırılmaktadır.

Buna göre;

a) Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin son fıkrası ve 319 uncu maddesi;

b) Gelir Vergisi Kanununun 38 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları, 41 inci maddesinin (8) numaralı bendi ve 57 nci maddesinin son fıkrası;

c) Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin (13) numaralı bendi;

Yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 11. - Yürürlük maddesidir.

Yapılan düzenleme ile Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (8) numaralı bendi ile Maliye Bakanlığına tanınan yetkinin bu Kanunun yayımı tarihinde, diğer maddelerinin 1.1.2004 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

Madde 12. - Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca 18.9.2003 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 1.10.2003 tarihinde Komisyonumuza havale edilen 1/681 esas numaralı "Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı", Komisyonumuzun 11.12.2003 tarihinde yaptığı 23 üncü birleşiminde, Hükümeti temsilen Maliye Bakanı Kemal Unakıtan ile Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı temsilcilerinin de katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi, Türk Vergi Sisteminin kurumsal ve yasal çerçevesine ilişkin hedeflenen yeniden yapılandırma doğrultusunda 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu ile 4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun geçtiğimiz yasama yılı içinde yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede, malî tabloların enflasyondan arındırılarak uluslararası kabul görmüş standartlara uyumlu hale getirilmesi, vergilemenin enflasyonun etkisinden arındırılarak gerçekleştirilmesi ve vergi potansiyelinin daha iyi değerlendirilmesi açısından yeni bir adım niteliğindedir.

Günümüze değin, enflasyon muhasebesinin vergi sistemimizde bulunmayışı, vergi matrahının oluşumunda borç veya özkaynak kullanarak çalışan mükellefler arasında, özkaynak kullananlar aleyhine sonuçlar doğurmakta, borçlanarak çalışanların vergi matrahı suni olarak azalırken, öz sermayesi ile çalışanların vergi matrahı suni olarak artmaktadır. Bu durum vergi adaletini zedelediği gibi, ülkenin kaynak dağılımını ve işletmelerin malî dengelerini bozmakta ve malî yapının zayıflamasına yol açmaktadır. Öte yandan, kayıt dışı ekonomiyi teşvik etmesi, yabancı sermaye girişini bir anlamda engellemesi, yerli sermayenin yurt dışına yönelmesi gibi ekonomik sonuçları itibarıyla yatırım ve istihdam politikalarını da olumsuz etkilediği görülmektedir. Ayrıca, malî tabloların çok yönlü fonksiyonlarının işlevsizleşmesi nedeniyle, yatırımlar, kredi tahsisleri ve kâr dağılımları açısından işletme düzeyinde hatalı kararların alınmasına neden olmaktadır.

Enflasyon düzeltmesi, gelecekte enflasyon tamamen yok olsa dahi geçmişte yaşanan enflasyonun yol açtığı ve malî tablolarda yarattığı tahribatı düzeltmekte, dolayısıyla, işletmelerin öz sermayelerinin gerçek boyutları ile değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Bu nedenlerle, vergi barışının ve ekonomik istikrarın işletme bazında kalıcı olarak sağlanması açısından enflasyon düzeltmesinin vergi mevzuatımızda yer alması zaruret haline gelmiştir.

Enflasyon düzeltmesine vergi mevzuatımızda yer verilmesine ilişkin hükümleri düzenleyen Tasarı ile;

- Enflasyonun etkilerinin giderilebilmesi açısından yapılan düzenlemeler çerçevesinde getirilmiş olan " son giren ilk çıkar " yönteminin yeni düzenlemelerin yürürlüğe girmesi nedeniyle işlevsizleşmesi sonucu kaldırılmasının,

- Mükelleflerin malî tablolarında yer alan parasal olmayan kıymetlerini enflasyon düzeltmesine tâbi tutmalarına ilişkin teknik düzenlemelerin yapılmasının,

- Enflasyon düzeltmesi uygulamasının başlama ve bitirme kriterlerinin belirlenmesi, bu doğrultuda, enflasyon düzeltmesi yapılmaya başlanması için son üç hesap döneminde fiyat endeksinde meydana gelen kümülatif artışın % 100'ü aşması ve içinde bulunulan hesap dönemindeki fiyat endeksi artışının % 10'dan fazla olması koşulunun birlikte aranmasının,

- Yeniden değerlendirme oranına ilişkin tanımlamanın yeniden yapılmasının,

- İktisadi kıymetin en az beş yılda itfa edilmesi uygulamasının yerine, yıpranma payının daha sağlıklı yansıtılabilmesi için, kullanıma bağlı olarak faydalı ömrü doğrultusunda amortisman ayrılması şeklinde değiştirilmesinin,

- Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde, azalan bakiyeler usulüne göre, üzerinden amortisman ayrılacak değerden, amortismanı tâbi iktisadi kıymetin düzeltilmiş değerinden daha evvel ayrılmış olan amortismanların toplamının taşınmış değerlerinin indirilmesi suretiyle tespit edilmesinin,

- Amortisman uygulamasında kullanıma bağlı faydalı ömür esası getirilmekte olduğundan, kıst amortisman uygulaması da yapılabilmesinin,

- Enflasyonist ortamda harcamanın yapıldığı tarih ile fiilen indirilebildiği tarihin farklı olması nedeniyle, yatırım indiriminin reel kayba uğramasının engellenmesi için uygulanan endeksleme sisteminin yerine, harcamaların ve yararlanılan indirimlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını öngören bir düzenlemeye gidilmesinin,

- 4842 sayılı Kanun doğrultusunda düzenlenen yatırım istisnası uygulamasında eski yöntemi seçmiş olan mükelleflere, tercihlerini değiştirmelerine olanak sağlanması açısından yıl sonuna kadar süre tanınmasının,

- Enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümlerin yürürlüğe girmesi ile birlikte, Vergi Usul Kanununda, Gelir Vergisi Kanununda ve Kurumlar Vergisi Kanununda uygulama alanı kalmayan maddelerin yürürlükten kaldırılmasına,

- Yapılan düzenleme ile, Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (8) numaralı bendi ile Maliye Bakanlığınca tanınan yetkinin bu Kanunun yayımı tarihinde, diğer maddelerin ise 1.1.2004 tarihinde yürürlüğe girmesinin,

Öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Komisyonumuzda Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde;

- Enflasyon düzeltmesine yönelik olarak getirilen yöntemin genel ortalamaı esas aldığı, bunun işletmeler arasında farklı vergi avantajı doğurabileceği,

- Malî tabloların enflasyondan arındırılmasına yönelik olarak genel fiyat düzeyi muhasebesi, cari maliyet muhasebesi ve karma yöntem olmak üzere üç yöntem bulunduğu, öngörülen düzenleme çerçevesinde genel fiyat düzeyi muhasebesi yönteminin esas alındığı, diğer iki yöntemin uygulamasının zor ve maliyetinin yüksek olduğu,

- Enflasyonun, malî tabloların homojenliğini bozduğu, aktif değerlerin gerçeği yansıtmamasına ve işletmelerin ekonomik potansiyelinin korunmasına izin vermediği, vergi yükünü artırdığı ve yerli sermayenin yurtdışına çıkmasını teşvik ettiği,

- Kayıt dışı ekonominin büyüklüğünün uygulanan ekonomik politikaların etkinliğini zayıflattığı,

- Geçmişe dönük enflasyon düzeltmesi uygulamasında nasıl bir yöntem izleneceğinin açıklıkla düzenlenmesi gerektiği,

- Ülkemizde otuz yıldır yaşanan enflasyona karşı getirilmesi düşünülmüş olan enflasyon muhasebesi sistemini, kamu finansmanı açısından getireceği malî yük nedeniyle Hükümetlerin göze almadığı,

- 2-3 katrilyon lira civarında vergi kaybı olacağının tahmin edildiği,

- Enflasyona karşı vergi sistemimizde pek çok düzenlemenin bulunduğu, ancak bunların bu sistemin etkinliğine sahip olmadığı,

- Halen Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından uygulanmakta olan enflasyon muhasebesi sisteminin uluslararası muhasebe standartları açısından da önemli olduğu,

- Yıllardır üzerinde çalışılan bir sistem olduğu, bir an önce yasalaşmasında fayda mülhaza edildiği,

Şeklindeki görüş ve eleştirileri takiben Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda ise;

- Enflasyon nedeniyle bilançoların gerçek durumu göstermedikleri, özkaynakla çalışan işletmelerin sermayelerinden vergi ödedikleri, yabancı sermayenin kur farklarının vergilenmesi nedeniyle ülkemize gelmekten kaçındığı,

- Malî tabloların enflasyondan arındırılmasının; yabancı sermaye, sermaye piyasası, yatırım, kredi, kâr dağıtım kararları ile istihdamı olumsuz etkilediği gibi vergi adaletinin zedelenmesine ve vergi kaçırılmasına yol açtığı, ulusal sermayenin yurtdışına gitmesine ve işletmelerin vergi planlaması yapmalarına sebep olduğu,

-Tasarının hazırlanması aşamasında mesleki örgütler, özel sektör ve akademisyenlerin de katılımlarının sağlandığı, diğer ülke uygulamalarının gözönünde bulundurulduğu,

- Gelişmiş ülkeler dahil en çok uygulanan yöntem olması ve uluslararası standartlar açısından, genel fiyat düzeyi muhasebesi yönteminin esas alındığı,

-2004 yılından itibaren uygulanacak olan düzenlemede, mükelleflerin öncelikle, 1970 yılı başlangıç olmak üzere, 31.12.2003 tarihi itibarıyla geriye dönük düzeltme yapmalarının öngörüldüğü,

- Ülkemizde son 20- 25 yılda toptan eşya fiyatlarının 11 bin kat, tüketici fiyatlarının 24 bin kat arttığı ve ayrıca 1980 ve 1994 yıllarında üç haneli enflasyon oranlarının yaşandığı,

- Vergi idaresi ve vergi mevzuatının yeniden yapılandırılmasının hareket noktası olan 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu ve daha sonra çıkarılan 4842 sayılı Kanunu takiben, vergi matrahının hesaplanmasında enflasyon düzeltmesine imkân tanıyan Tasarının bu yapılandırmada yeni bir adım olduğu,

- Tasarı ile, bilanço esasında defter tutan mükelleflerin enflasyon muhasebesi uygulamalarına imkân sağlandığı, uygulamanın seçimlik bir hak olarak değil zorunluluk olarak öngörüldüğü,

- Vergilendirmelerinde tahsilat esası geçerli olan serbest meslek erbabı ile ihtiyari olarak bilanço esasına geçmeleri mümkün olan işletme hesabında defter tutan mükelleflerin kapsam dışında kaldığı, ancak bunların da iktisadi kıymetlerini enflasyona göre düzelttikten sonra amortisman ayırmalarına imkân sağlandığı,

- Enflasyon muhasebesinin uygulamaya geçmesiyle vergi kanunlarında yer alan ve enflasyona karşı koruma amacıyla yapılan çeşitli düzenlemelerin yürürlükten kaldırılmasıyla vergi mevzuatının da basitleştirilmiş olacağı,

- Ani fiyat artışları karşısında ekonomik ihtiyaçlara cevap verilebilmesi açısından Bakanlar Kuruluna oranlar konusunda yetki verilerek esneklik sağlanmasının amaçlandığı,

İfade edilmiştir.

Geneli üzerindeki görüşmeleri müteakip, Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının;

- Çerçeve 1 inci maddesi aynen,

- Çerçeve 2 nci maddesi; Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının; (2) numaralı bendinin (d) alt bendinde yer alan ".... aya ait ortalama fiyat ..." ibaresinden "ortalama" kelimesinin çıkarılması, (1) alt bendinde yer alan "..... aya ilişkin ortalama) ..." ibaresinin "...aya ilişkin)..." olarak değiştirilmesi ve bu değişikliklere paralel olarak, " Ortalama fiyat endeksi " ni tanımlayan (g) alt bendinin metinden çıkarılması ile bent sıralamalarının teselsül ettirilmesi, (3) numaralı

bendinin (b) alt bendine "...hakedişleri..." ibaresinden sonra gelmek üzere "...haklar ve şerefîyeler..." ibaresinin eklenmesi ve (d) alt bendinde yer alan "...haklar ve şerefîyeler..." ibaresinin çıkarılması suretiyle hak ve şerefîyelerin düzeltme işlemlerinde ödeme tarihi yerine deftere kayıt edildikleri tarihin esas alınmasının sağlanması, (h) alt bendinin "h) parasal olmayan karşılıklar için; ilgili olduğu kıymetin düzeltilmeye esas tarihi" şeklinde değiştirilmesi, (4) numaralı bendinin ikinci fıkrasında yer alan "...Maliye Bakanlığınca..." ibaresinin çıkarılması ve bendin sonuna hisse senetlerinden borsada işlem görenlerin nasıl değerlendirileceğine açıklık getirmek amacıyla "Borsada işlem gören hisse senetleri değerlendirme günündeki borsa rayıcı ile dikkate alınır. Bunlar için ayrıca düzeltme yapılmaz" şeklinde yeni bir fıkranın eklenmesi, kazançlarını işletme hesabına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabının da enflasyon düzeltmesine tâbi tuttukları amortismanı tâbi iktisadi kıymetlerini elden çıkarmaları halinde bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farklarının maliyet addolunmasına imkân verilmesi amacıyla (6) numaralı bendin ikinci fıkrasının son cümlesinin metinden çıkarılması suretiyle;

- Çerçeve 3 ve 4 üncü maddeleri aynen,

- Kıst amortisman uygulanmasını düzenleyen çerçeve 5 inci maddesinin; metinden çıkarılması ve madde numaralarının teselsül ettirilmesi suretiyle,

- Çerçeve 6 ncı maddesi; mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetini tevsik edememeleri halinde son beş hesap dönemi içinde aktive giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderlerinin reel olmayan kısımlarının nasıl bulunacağına açıklık kazandırılması ve bulunan tutarın maliyet veya alış bedelinin düşülmesi amacıyla Vergi Usul Kanununa eklenen geçici 25 inci maddenin (c) bendinin (1) numaralı alt bendinin yeniden düzenlenmesi suretiyle çerçeve 5 inci madde olarak,

- Çerçeve 7 ve 8 inci maddeleri; çerçeve 6 ve 7 nci maddeler olarak aynen,

- Çerçeve 9 uncu maddesi; mükelleflerin seçimlik haklarını kullanmaları için tanınan sürenin artırılması amacıyla, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 65 inci maddede yer alan "31.12.2003 tarihine kadar" ibaresinin "bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilmesi gereken ilk geçici vergi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar" olarak değiştirilmesi suretiyle çerçeve 8 inci madde olarak,

- Çerçeve 10 uncu maddesi; (b) fıkrasında yer alan "... 41 inci maddesinin (8) numaralı bendi..." ibaresinin "... 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendi..." şeklinde redaksiyona tâbi tutulması suretiyle çerçeve 9 uncu madde olarak,

- Uygulamaya geçiş sürecinde henüz hazırlıklarını tamamlayamayan ve bu nedenle 31.12.2003 tarihi itibarıyla yapılacak düzeltme için zaman kazandırmak amacıyla ilk geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi yapılması ve 31.12.2003 tarihi itibarıyla yapılacak düzeltmelere göre geçici vergi matrahının tespiti konusunda ihtiyarılık tanınmasını öngören bir metnin geçici 1 inci madde olarak Tasarıya eklenmesi suretiyle,

- Çerçeve 11 inci maddesi, Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 65 inci maddenin yürürlük tarihinin değiştirilmesi suretiyle çerçeve 10 uncu madde olarak,

- Yürütmeye ilişkin 12 inci maddesi 11 inci madde olarak aynen,

Kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Sait Açıba</i>	<i>M. Altan Karapaşaoğlu</i>	<i>Sabahattin Yıldız</i>
Afyon	Bursa	Muş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Mehmet Sekmen</i>	<i>Mahmut Göksu</i>	<i>Mehmet Melik Özmen</i>
İstanbul	Adıyaman	Ağrı
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Zekai Özcan</i>	<i>Yakup Kepenek</i>	<i>Osman Kaptan</i>
Ankara	Ankara	Antalya
Üye	Üye	Üye
Mehmet Mesut Özkan	<i>Ali Osman Sali</i>	<i>Ali Kemal Deveciler</i>
Aydın	Balıkesir	Balıkesir
(İmza bulunamadı)		
Üye	Üye	Üye
<i>Aziz Akgül</i>	<i>Ömer Abuşoğlu</i>	<i>Mustafa Zeydan</i>
Diyarbakır	Gaziantep	Hakkâri
Üye	Üye	Üye
<i>M. Emin Murat Bilgiç</i>	<i>Ali Kemal Kumkumoğlu</i>	<i>M. Mustafa Açıklan</i>
İsparta	İstanbul	İstanbul
Üye	Üye	Üye
Hakkı Akalın	<i>Mehmet Ceylan</i>	<i>Y. Selahattin Beyribey</i>

İzmir
(İmzada bulunamadı)
Üye
Taner Yıldız
Kayseri

Üye
Kazım Türkmen
Ordu
Üye
Musa Uzunkaya
Samsun
Üye
Mehmet Akif Hamzaçebi
Trabzon

Karabük
Üye
Ali Er
Mersin
Üye
Abdülkadir Kart
Rize
Üye
Enis Tütüncü
Tekirdağ
Üye
Osman Coşkunoğlu
Uşak
(İmzada bulunamadı)

Kars
Üye
Gürol Ergin
Muğla
(İmzada bulunamadı)
Üye
Erol Aslan Cebeci
Sakarya
Üye
Faruk Nafiz Özak
Trabzon

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

VERGİ USUL KANUNU, GELİR VERGİSİ KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI

HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 274 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 274. - Emtia maliyet bedeliyle değerlendirir. Emtianın maliyet bedeline nazaran değerlendirme günündeki satış bedelleri % 10 ve daha fazla bir düşüklük gösterdiği hallerde mükellef, maliyet bedeli yerine 267 nci maddenin ikinci sırasındaki usul hariç olmak üzere, emsal bedeli ölçüsünü tatbik edebilir. Bu hüküm 275 inci maddede yazılı mamuller için de uygulanabilir.”

MADDE 2. - 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı :

Mükerrer Madde 298. - A) Malî tablolarda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre enflasyon düzeltmesine tâbi tutulur.

1. Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunan dönem dahil son üç hesap döneminde % 100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer.

Kapsama giren mükellefler, geçici vergi dönemlerinin sonu itibarıyla malî tabloları düzenlemek ve enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadırlar. Geçici vergi dönemlerinde yukarıda belirtilen oranların tespitinde, son üç hesap dönemi yerine üçer aylık dönemlerin son ayı dahil önceki otuzaltı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine son oniki ay dikkate alınır. Bir hesap dönemi içindeki geçici vergi dönemlerinin herhangi birinde düzeltme yapılması halinde takip eden geçici vergi dönemlerinde ve içinde bulunulan hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılır.

Bakanlar Kurulu bu maddede yer alan % 100 oranını % 35'e kadar indirmeye veya tekrar kanunî seviyesine kadar yükseltmeye, % 10 oranını ise % 25'e kadar çıkarmaya veya tekrar kanunî seviyesine kadar indirmeye yetkilidir.

2. Bu maddenin uygulanmasında;

- a) Parasal olmayan kıymetler; parasal kıymetler dışındaki kıymetleri,
- b) Parasal kıymetler; Türk Lirasının değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetleri (Yabancı paralar da parasal kıymet olarak dikkate alınır.),
- c) Enflasyon düzeltmesi; parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını,
- d) Düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait ortalama fiyat endeksinin bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,
- e) Ortalama düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,
- f) Fiyat endeksi (TEFE); Devlet İstatistik Enstitüsünce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilan edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinin,
- g) Ortalama fiyat endeksi; düzeltmeye esas alınan tarihi içeren ayın sonundaki fiyat endeksi ile söz konusu aydan bir önceki ayın sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endeksi,
- h) Reel olmayan finansman maliyeti; her türlü borçlanmada, borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda düzeltme tarihindeki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutarı,
- i) Toplulaştırılmış yöntemler;
 - aa) Basit ortalama yöntemi; gelir tablosu kalemleri ile stokların düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını,
 - ab) Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi; dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını (Bir önceki döneme ait düzeltilmiş satılan mal maliyeti enflasyon düzeltmesi yapılan dönemin sonuna taşıma katsayısı uygulanarak taşınır. Bu hesaplamalarda amortisman ve reel finansman giderleri, endekslenmeden dikkate alınır.),
 - j) Hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş dönem başı stoğun ilgili dönemin sonuna taşınmış değeri ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş değerleri toplamının, dönem başı stok ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının toplamına bölünmesi ile bulunan katsayıyı,
 - k) Taşıma; malî tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemini,

l) Taşıma katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (yıl içinde işe başlayanlarda, işe başlanılan aya ilişkin ortalama) fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

m) Enflasyon fark hesapları; parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesapları,

n) Enflasyon düzeltme hesabı; parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesabı (Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılmak suretiyle kapatılır.),

o) Net parasal pozisyon; parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki farkı, ifade eder.

3. Düzeltme işleminde aşağıdaki tarihler esas alınır;

a) Alış bedeli ile değerlendirilen menkul kıymetlerle malî duran varlıklar için; satın alma tarihi,

b) İlk madde ve malzeme, ticarî mallar, yarı mamul ve mamul stokların maliyetine dahil edilen unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım işlerinde maliyeti oluşturan unsurlar, gelecek aylara ve yıllara ait giderler, maddî duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, maddî olmayan duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, özel tükenmeye tâbi varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım hakedişleri için; defterlere kayıt tarihi (Bunlara mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar, ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilir.),

c) Parasal olmayan alınan depozito ve teminatlar ile avanslar, nakit olarak ödenmiş sermaye, hisse senetleri ihraç primleri, hisse senedi iptal kârları için; tahsil tarihi,

d) Parasal olmayan verilen depozito ve teminatlar ile avanslar, haklar ve şerefîyeler için; ödeme tarihi,

e) Aynı sermaye olarak konulan kıymetler için; mülkiyetin intikal ettiği tarih,

f) Kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları ve net dönem kârının sermayeye ilave edilmesi dolayısıyla artırılan sermaye için; tescil tarihi,

g) Nakdî sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; ödeme tarihi, aynı sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; sermaye olarak konulan kıymetlerin mülkiyetinin intikal ettiği tarih, temettü karşılığı alınan hisse senetleri için; iştirak edilen şirket sermayesinin tescil tarihi,

h) Parasal olmayan karşılıklar için; ayrıldıkları tarih.

4. Düzeltme işleminde bu Kanunda yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarlar esas alınır. Ancak stokların, satılan malın ve maddî duran varlıkların maliyet bedeline ve malî duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra bulunan tutarlar düzeltmeye tâbi tutulur. Toplaştırılmış yöntemlerle düzeltmeye tâbi tutulan kıymetlerin alış veya maliyet bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetlerinin düşülmesi ihtiyaridir.

Mükellefler; reel olmayan finansman maliyetini, toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticarî kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığınca belirlenen oranı uygulayarak da tespit edebilirler. Ancak bu yöntemi seçen mükellefler seçtikleri yöntemden bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Belgelerde ayrıca gösterilen vade farklarının reel olmayan kısımları ile üç aydan fazla vadeli olan ve vade farkı düzenlenen belge üzerinde ayrıca gösterilmeyen işlemlerde alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tâbi tutulmasında esas alınan Merkez Bankası'na uygulanan faiz oranı kullanılarak hesaplanan vade farkı tutarının reel olmayan kısımları bu madde hükümlerine tâbi tutulur.

5. Mükellefler düzeltme işleminde Maliye Bakanlığınca belirlenen toplulaştırılmış yöntemleri uygulayabilirler. Ancak toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçen mükellefler seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir.

Yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve hakedişlere ilişkin düzeltmeler, enflasyon düzeltme hesabı yerine yıllara sari inşaat enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir. Bu hesap işin bitiminde kâr/zarar hesabına intikal ettirilir.

Düzeltilme sonucu bulunan tutarlar, izleyen dönemde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, izleyen dönemin başlangıç değerleri olarak dikkate alınır.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımı sayılmaz.

Enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunur.

Matrahın tespitinde, kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl malî zararları enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarları ile dikkate alınır.

6. Amortismanlar ve itfa payları düzeltilmiş değerler üzerinden hesaplanır.

Kazançlarını işletme hesabı esasına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabı da amortismanı tâbi iktisadî kıymetlerini bu maddede belirtilen hükümlere göre düzeltilmiş tutarları üzerinden amortismanı tâbi tutabilirler. Bu şekilde enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan amortismanı tâbi iktisadî kıymetlerin elden çıkarılması halinde bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunmaz.

7. Enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılır. Bu şekilde belirlenen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı zarar olarak kabul edilmez. Ancak, matrahın tespitinde geçmiş yıl malî zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınır. Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

Bu işlemlerden doğan pasif kalemlere ait fark hesapları için (5) numaralı bendin beşinci paragraf hükmü uygulanır.

8. Maliye Bakanlığı;

a) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamı veya ciroları itibarıyla; enflasyon düzeltmesinde toplulaştırılmış yöntemler kullanılmasına izin vermeye, toplulaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye,

b) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamı veya ciroları itibarıyla hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulup tutulmayacağını ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceğini belirlemeye,

c) (3) numaralı bentte yer almayan kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye,

d) Ortalama ticarî kredi faiz oranının tespitine ilişkin usul ve esasları tespit etmeye,

e) Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya;

f) Parasal ve parasal olmayan kıymetleri belirlemeye,

g) Net parasal pozisyon kâr/zarar hesabı yaptırmaya,

h) Enflasyon düzeltmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

Yetkilidir.

B) Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilan edilir.”

MADDE 3. - 213 sayılı Kanunun 315 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 315. - Mükellefler amortismanı tâbi iktisadî kıymetlerini Maliye Bakanlığının tespit ve ilan edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlan edilecek oranların tespitinde iktisadî kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır.”

MADDE 4. - 213 sayılı Kanunun mükerrer 315 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendine aşağıdaki hüküm eklenmiş ve (2) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde, üzerinden amortisman ayrılacak değer, amortismanı tâbi iktisadî kıymetin düzeltilmiş değerinden daha evvel ayrılmış olan amortismanların toplamının taşınmış değerleri indirilmek suretiyle tespit edilir.”

“2. - Bu usulde uygulanacak amortisman oranı normal amortisman oranının iki katıdır.”

MADDE 5. - 213 sayılı Kanunun 320 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Amortismanı tâbi iktisadî kıymetlerin aktife girdiği hesap dönemi için ay kesri tam ay sayılmak suretiyle kalan ay süresi kadar amortisman ayrılır.”

MADDE 6. - 213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 25. - 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre, bu maddede hüküm bulunmayan hallerde ise Vergi Usul Kanununun bu Kanunla değişik mükerrer 298 inci maddesinde yer alan hükümlere göre düzeltilir;

a) Düzeltme işlemi, Türkiye geneli için hesaplanan toptan eşya fiyatları genel endeksi göz önünde bulundurularak Maliye Bakanlığınca belirlenen düzeltme katsayıları kullanılarak yapılır. Düzeltme işlemi 1970 yılından itibaren uygulanır. Bu yıldan önce aktif ve pasife giren kalemler 1970 yılında girmiş kabul edilir.

b) Maddî duran varlıklar maliyet bedeli, malî duran varlıklar ise alış bedeli üzerinden düzeltmeye tâbi tutulur.

c) Maddî duran varlıklar, malî duran varlıklar ve özel tükenmeye tâbi varlıklar ile stokların maliyet veya alış bedelleri içinde yer alan ve tevsih edilebilen reel olmayan finansman maliyeti, ilgili varlığın maliyet veya alış bedelinden düşülür. Mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetini tevsih edememeleri halinde;

1) Son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları, Maliye Bakanlığınca ilgili döneme ait TEFİ artış oranının dönem ortalama ticarî kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle hesaplanarak ilan edilecek oranlar dikkate alınmak suretiyle maliyet veya alış bedelinden düşülür.

2) Söz konusu beş hesap döneminden önce aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderleri maliyet veya alış bedellerinden düşülmez.

d) Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

e) Öz sermaye kalemlerinin düzeltilmesinde, 1.1.2004 tarihinden önce ayrılan yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonlar öz sermayeden düşülür. Bu ve benzeri fonların sermayeye ilavesi nedeniyle oluşan sermaye artışları sermaye artışı olarak dikkate alınmaz ve enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmaz.

f) 2003 yılı hesap dönemine ait beyannameye yer alan indirilemeyen geçmiş yıl malî zararları ile cari dönem malî zararları matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile dikkate alınır.

g) 31.12.2003 tarihli bilançonun düzeltilmiş aktif toplamından düzeltilmiş sermaye, düzeltilmiş hisse senetleri ihraç primleri ve düzeltilmiş hisse senedi iptal kârları ile borç toplamının çıkarılması sonucu bulunan fark, geçmiş yıllar kâr/zararı hesabında gösterilir. Bu şekilde tespit edilen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı ise zarar olarak kabul edilmez.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiğine veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımı sayılmaz.

h) Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun yüksek enflasyon döneminde malî tabloların düzeltilmesine ilişkin düzenlemelerine göre 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek zorunda olan mükellefler, söz konusu bilançolarını bu madde uyarınca yeniden düzeltmeyebilirler.

ı) Yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve istihkak tutarları ile ilgili olarak 31.12.2003 tarihinde oluşan düzeltme farkları için bitiminde kâr/zarar tutarının tespitinde dikkate alınmaz.

j) 2004 yılı hesap döneminden itibaren ilk defa bilanço esasına geçen mükellefler bu maddede yer alan esaslara göre düzeltme yaparlar.

k) Kendisine özel hesap dönemi tayin edilen mükelleflerde; 31.12.2003 tarihli bilanço 2004 yılı içinde biten hesap dönemi sonundaki bilanço 2003 yılı hesap dönemi 2004 yılı içerisinde biten hesap dönemini, 1.1.2004 tarihi 2004 yılı içinde başlayan hesap döneminin başındaki tarihi ifade eder.

GEÇİCİ MADDE 26. - Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce aktive giren iktisadî kıymetler hakkında aktive alındıkları yılda yürürlükte olan sürelerle göre amortisman ayrılmasına devam olunur.”

MADDE 7. - 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“2. Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen dönemlerde, bu dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında artırılarak dikkate alınır.

3. Enflasyon düzeltmesi uygulanan dönemlerde, yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortismanla tâbi iktisadî kıymetin aktive alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınır.

Ancak iktisadî kıymetin aktive alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar, gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınır. İzleyen dönemlerde enflasyon düzeltmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmaz.”

MADDE 8. - 193 sayılı Kanunun 43 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. Yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler bu işlere ait harcamaların (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde düzeltilmiş tutarlarının) enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarlarının birbirine olan nispeti dahilinde;

2. Yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin bu madde şümülüne girmeyen işlerde birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler, bu işlere ait harcamalar ile diğer işlere ait satış ve hasılat tutarlarının (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde bunların düzeltilmiş tutarlarının) birbirine olan nispeti dahilinde;”

MADDE 9. - 193 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 65. - Geçici 61 inci madde kapsamında yatırım indirimi istisnası uygulamasını seçmiş olan mükellefler, bu tercihlerini 31.12.2003 tarihine kadar bağlı bulundukları vergi dairesine bildirimde bulunmak suretiyle değiştirebilirler. Bu şekilde tercihlerini değiştiren mükellefler, 24.4.2003 tarihinden itibaren yaptıkları harcamalar (öngörülen harcamalar kapsamında daha önce yatırım indirimi istisnasından yararlanmış harcamalar hariç) için 19 uncu maddede yer alan hükümler çerçevesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanabilirler. Tercihlerini değiştirmeyen mükellefler ise, yatırım indirimi istisna tutarlarının tespitinde, enflasyon düzeltmesi uygulaması sonucu yatırım indiriminden yararlanan iktisadî kıymetlerle ilgili olarak oluşan düzeltme farklarını dikkate alamazlar.

19 uncu madde kapsamında yatırım indirimi istisnası tutarlarının tespitinde 1.1.2004 tarihine kadar yapılan harcama tutarları düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınmaz.”

MADDE 10. - a) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin son fıkrası ve 319 uncu maddesi,

b) 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun; 38 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları ile 41 inci maddesinin (8) numaralı bendi ve 57 nci maddesinin son fıkrası,

c) 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin (13) numaralı bendi, Yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 11. - Bu Kanunun;

a) 2 nci maddesi ile değiştirilen Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (8) numaralı bendi yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri 1.1.2004 tarihinde, Yürürlüğe girer.

MADDE 12. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.

A. Gül

Devlet Bakanı

B. Atalay

Devlet Bakanı

G. Akşit

Millî Savunma Bakanı

M. V. Gönül

Millî Eğitim Bakanı

H. Çelik

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. Coşkun

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. Şener

Devlet Bakanı

A. Babacan

Devlet Bakanı

K. Tüzmen

İçişleri Bakanı

A. Aksu

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Z. Ergezen

Tarım ve Köyişleri Bakanı

S. Güçlü

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. H. Güler

Çevre ve Orman Bakanı

O. Pepe

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

M. A. Şahin

Devlet Bakanı

M. Aydın

Adalet Bakanı

C. Çiçek

Maliye Bakanı

K. Unakıtan

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

M. Başesgioğlu

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Mumcu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

VERGİ USUL KANUNU, GELİR VERGİSİ KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI

HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. - Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. - 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı

Mükerrer Madde 298. - A) Malî tablolarda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre enflasyon düzeltmesine tâbi tutulur.

1. Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer.

Kapsama giren mükellefler, geçici vergi dönemlerinin sonu itibarıyla malî tabloları düzenlemek ve enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadırlar. Geçici vergi dönemlerinde yukarıda belirtilen oranların tespitinde, son üç hesap dönemi yerine üçer aylık dönemlerin son ayı dahil önceki otuz altı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine son oniki ay dikkate alınır. Bir hesap dönemi içindeki geçici vergi dönemlerinin herhangi birinde düzeltme yapılması halinde takip eden geçici vergi dönemlerinde ve içinde bulunulan hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılır.

Bakanlar Kurulu; bu maddede yer alan % 100 oranını % 35'e kadar indirmeye veya tekrar kanuni seviyesine kadar yükseltmeye, % 10 oranını ise % 25'e kadar çıkarmaya veya tekrar kanuni seviyesine kadar indirmeye yetkilidir.

2. Bu maddenin uygulanmasında;

a) Parasal olmayan kıymetler; parasal kıymetler dışındaki kıymetleri,

b) Parasal kıymetler; Türk Lirasının değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetleri (Yabancı paralar da parasal kıymet olarak dikkate alınır.),

c) Enflasyon düzeltmesi; parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını,

d) Düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksinde bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

e) Ortalama düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

f) Fiyat endeksi (TEFE); Devlet İstatistik Enstitüsünce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilan edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksini,

g) Reel olmayan finansman maliyeti; her türlü borçlanmada, borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda düzeltme tarihindeki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutarı,

h) Toplaştırılmış yöntemler;

aa) Basit ortalama yöntemi; gelir tablosu kalemleri ile stokların düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını,

ab) Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi; dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını (Bir önceki döneme ait düzeltilmiş satılan mal maliyeti enflasyon düzeltmesi yapılan dönemin sonuna taşıma katsayısı uygulanarak taşınır. Bu hesaplamalarda amortisman ve reel finansman giderleri, endekslenmeden dikkate alınır.),

i) Hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş dönem başı stoğun ilgili dönemin sonuna taşınmış değeri ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş değerleri toplamının, dönem başı stok ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının toplamına bölünmesi ile bulunan katsayıyı,

j) Taşıma; malî tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemini,

k) Taşıma katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (yıl içinde işe başlayanlarda, işe başlanılan aya ilişkin) fiyat endeksinin bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

l) Enflasyon fark hesapları; parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesapları,

m) Enflasyon düzeltme hesabı; parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesabı (Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılmak suretiyle kapatılır.),

n) Net parasal pozisyon; parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki farkı, İfade eder.

3. Düzeltme işleminde aşağıdaki tarihler esas alınır;

a) Alış bedeli ile değerlendirilen menkul kıymetlerle malî duran varlıklar için; satın alma tarihi,

b) İlk madde ve malzeme, ticari mallar, yarı mamul ve mamul stokların maliyetine dahil edilen unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım işlerinde maliyeti oluşturan unsurlar, gelecek aylara ve yıllara ait giderler, maddi duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, maddi olmayan duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, özel tükenmeye tâbi varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım hakedişleri, haklar ve şerefîyeler için; defterlere kayıt tarihi (Bunlara mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar, ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilir.),

c) Parasal olmayan alınan depozito ve teminatlar ile avanslar, nakit olarak ödenmiş sermaye, hisse senetleri ihraç primleri, hisse senedi iptal kârları için; tahsil tarihi,

d) Parasal olmayan verilen depozito ve teminatlar ile avanslar için; ödeme tarihi,

e) Aynî sermaye olarak konulan kıymetler için; mülkiyetin intikal ettiği tarih,

f) Kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları ve net dönem kârının sermayeye ilave edilmesi dolayısıyla artırılan sermaye için; tescil tarihi,

g) Nakdî sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; ödeme tarihi, aynı sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; sermaye olarak konulan kıymetlerin mülkiyetinin intikal ettiği tarih, temettü karşılığı alınan hisse senetleri için; iştirak edilen şirket sermayesinin tescil tarihi,

h) Parasal olmayan karşılıklar için; ilgili olduğu kıymetin düzeltmeye esas tarihi.

4. Düzeltme işleminde bu Kanunda yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarlar esas alınır. Ancak stokların, satılan malın ve maddî duran varlıkların maliyet bedeline ve malî duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra bulunan tutarlar düzeltmeye tâbi tutulur. Toplaştırılmış yöntemlerle düzeltmeye tâbi tutulan kıymetlerin alış veya maliyet bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetlerinin düşülmesi ihtiyaridir.

Mükellefler; reel olmayan finansman maliyetini, toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle belirlenen oranı uygulayarak da tespit edebilirler. Ancak bu

yöntemi seçen mükellefler seçtikleri yöntemden bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Belgelerde ayrıca gösterilen vade farklarının reel olmayan kısımları ile üç aydan fazla vadeli olan ve vade farkı düzenlenen belge üzerinde ayrıca gösterilmeyen işlemlerde alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tâbi tutulmasında esas alınan Merkez Bankasıncı uygulanan faiz oranı kullanılarak hesaplanan vade farkı tutarının reel olmayan kısımları bu madde hükümlerine tâbi tutulur.

Borsada işlem gören hisse senetleri, değerlendirme günündeki borsa rayıcı ile dikkate alınır. Bunlar için ayrıca düzeltme yapılmaz.

5. Mükellefler düzeltme işleminde Maliye Bakanlığınca belirlenen toplulaştırılmış yöntemleri uygulayabilirler. Ancak toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçen mükellefler seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir.

Yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve hakedişlere ilişkin düzeltmeler, enflasyon düzeltme hesabı yerine yıllara sari inşaat enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir. Bu hesap işin bitiminde kâr/zarar hesabına intikal ettirilir.

Düzeltilme sonucu bulunan tutarlar, izleyen dönemde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, izleyen dönemin başlangıç değerleri olarak dikkate alınır.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımı sayılmaz.

Enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunur.

Matrahın tespitinde, kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl malî zararları enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarları ile dikkate alınır.

6. Amortismanlar ve itfa payları, düzeltilmiş değerler üzerinden hesaplanır.

Kazançlarını işletme hesabı esasına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabı da amortismanla tâbi iktisadi kıymetlerini bu maddede belirtilen hükümlere göre düzeltilmiş tutarları üzerinden amortismanla tâbi tutabilirler.

7. Enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılır. Bu şekilde belirlenen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı zarar olarak kabul edilmez. Ancak, matrahın tespitinde geçmiş yıl malî zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınır. Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

Bu işlemlerden doğan pasif kalemlere ait fark hesapları için (5) numaralı bendin beşinci paragraf hükmü uygulanır.

8. Maliye Bakanlığı;

a) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamaları veya ciroları itibarıyla; enflasyon düzeltmesinde toplulaştırılmış yöntemler kullanılmasına izin vermeye, toplulaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye,

b) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamaları veya ciroları itibarıyla hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulup tutulmayacağını ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceğini belirlemeye,

c) (3) numaralı bentte yer almayan kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye,

d) Ortalama ticari kredi faiz oranının tespitine ilişkin usul ve esasları tespit etmeye,

e) Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya;

f) Parasal ve parasal olmayan kıymetleri belirlemeye,

g) Net parasal pozisyon kâr/zarar hesabı yaptırmaya,

h) Enflasyon düzeltmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

Yetkilidir.

B) Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilan edilir."

MADDE 3. - Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. - Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. - 213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 25. - 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre, bu maddede hüküm bulunmayan hallerde ise Vergi Usul Kanununun bu Kanunla değişik mükerrer 298 inci maddesinde yer alan hükümlere göre düzeltilir;

a) Düzeltme işlemi, Türkiye geneli için hesaplanan toptan eşya fiyatları genel endeksi göz önünde bulundurularak Maliye Bakanlığınca belirlenen düzeltme katsayıları kullanılarak yapılır. Düzeltme işlemi 1970 yılından itibaren uygulanır. Bu yıldan önce aktif ve pasife giren kalemler 1970 yılında girmiş kabul edilir.

b) Maddî duran varlıklar maliyet bedeli, malî duran varlıklar ise alış bedeli üzerinden düzeltmeye tâbi tutulur.

c) Maddî duran varlıklar, malî duran varlıklar ve özel tükenmeye tâbi varlıklar ile stokların maliyet veya alış bedelleri içinde yer alan ve tevsik edilebilen reel olmayan finansman maliyeti, ilgili varlığın maliyet veya alış bedelinden düşülür. Mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetini tevsik edememeleri halinde;

1) Son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları; toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFİ artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutar, maliyet ve alış bedelinden düşülür.

2) Söz konusu beş hesap döneminden önce aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderleri maliyet veya alış bedellerinden düşülmez.

d) Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

e) Öz sermaye kalemlerinin düzeltilmesinde, 1.1.2004 tarihinden önce ayrılan yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonlar öz sermayeden düşülür. Bu ve benzeri fonların sermayeye ilavesi nedeniyle oluşan sermaye artışları sermaye artışı olarak dikkate alınmaz ve enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmaz.

f) 2003 yılı hesap dönemine ait beyannameye yer alan indirilemeyen geçmiş yıl malî zararları ile cari dönem malî zararları matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile dikkate alınır.

g) 31.12.2003 tarihli bilançonun düzeltilmiş aktif toplamından düzeltilmiş sermaye, düzeltilmiş hisse senetleri ihraç primleri ve düzeltilmiş hisse senedi iptal kârları ile borç toplamının çıkarılması sonucu bulunan fark, geçmiş yıllar kâr/zararı hesabında gösterilir. Bu şekilde tespit edilen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı ise zarar olarak kabul edilmez.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımını sayılmaz.

h) Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun yüksek enflasyon döneminde malî tabloların düzeltilmesine ilişkin düzenlemelerine göre 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek zorunda olan mükellefler, söz konusu bilançolarını bu madde uyarınca yeniden düzeltmeyeabilirler.

ı) Yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve istihkak tutarları ile ilgili olarak 31.12.2003 tarihinde oluşan düzeltme farkları için bitiminde kâr/zarar tutarının tespitinde dikkate alınmaz.

j) 2004 yılı hesap döneminden itibaren ilk defa bilanço esasına geçen mükellefler bu maddede yer alan esaslara göre düzeltme yaparlar.

k) Kendisine özel hesap dönemi tayin edilen mükelleflerde; 31.12.2003 tarihli bilanço, 2004 yılı içinde biten hesap dönemi sonundaki bilanço, 2003 yılı hesap dönemi, 2004 yılı içerisinde biten hesap dönemini, 1.1.2004 tarihi 2004 yılı içinde başlayan hesap döneminin başındaki tarihi ifade eder.

GEÇİCİ MADDE 26. - Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce aktife giren iktisadi kıymetler hakkında aktife alındıkları yılda yürürlükte olan sürelerle göre amortisman ayrılmasına devam olunur. "

MADDE 6. - Tasarının 7 nci maddesi 6 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. - Tasarının 8 inci maddesi 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. - 193 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 65. - Geçici 61 inci madde kapsamında yatırım indirimi istisnası uygulamasını seçmiş olan mükellefler, bu tercihlerini bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilmesi gereken ilk geçici vergi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar bağlı bulundukları vergi dairesine bildirimde bulunmak suretiyle değiştirebilirler. Bu şekilde tercihlerini değiştiren mükellefler, 24.4.2003 tarihinden itibaren yaptıkları harcamalar (öngörülen harcamalar kapsamında daha önce yatırım indirimi istisnasından yararlanmış harcamalar hariç) için 19 uncu maddede yer alan hükümler çerçevesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanabilirler. Tercihlerini değiştirmeyen mükellefler ise, yatırım indirimi istisna tutarlarının tespitinde, enflasyon düzeltmesi uygulaması sonucu yatırım indiriminden yararlanan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak oluşan düzeltme farklarını dikkate alamazlar.

19 uncu madde kapsamında yatırım indirimi istisnası tutarlarının tespitinde 1.1.2004 tarihine kadar yapılan harcama tutarları düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınmaz."

MADDE 9. - a) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin son fıkrası ve 319 uncu maddesi,

b) 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun; 38 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları ile 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendi ve 57 nci maddesinin son fıkrası,

c) 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin (13) numaralı bendi,

Yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. - Dileyen mükellefler, 2004 yılının (kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerde 2004 yılında biten hesap döneminden sonra başlayan) ilk geçici vergi döneminde beyan edecekleri geçici vergi matrahının tespitinde; enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümler yerine Vergi Usul Kanununun bu Kanunla değiştirilmeden önceki değerlendirme

hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununun bu Kanunla kaldırılan hükümlerini ve Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin bu Kanunla kaldırılan son fıkrasını dikkate alırlar. Bu takdirde enflasyon düzeltmesinin dikkate alınmadığı hususu beyannamede belirtilir. Beyanname verme süresi içinde bu hususu bildirmeyen veya beyanname vermeyen mükelleflerin enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümleri dikkate almadıkları kabul edilir.

MADDE 10. - Bu Kanunun;

a) 8 inci maddesi ve 2 nci maddesi ile değiştirilen Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (8) numaralı bendi yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri 1.1.2004 tarihinde,

Yürürlüğe girer.

MADDE 11. - Tasarının 12 nci maddesi 11 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.